ایران
Iran Newspaper
سه‌شنبه ۲۷ آبان ۱۴۰۴ شماره ۸۸۸۹
irannewspaper irannewspapper

تولد اولین کتابخانه تخصصی علوم جنایی ایران در قلب دانشگاه تهران

روایت دکتر عباس شیری از تلاری که تاریخ را احیا و آینده را ترسیم می کند

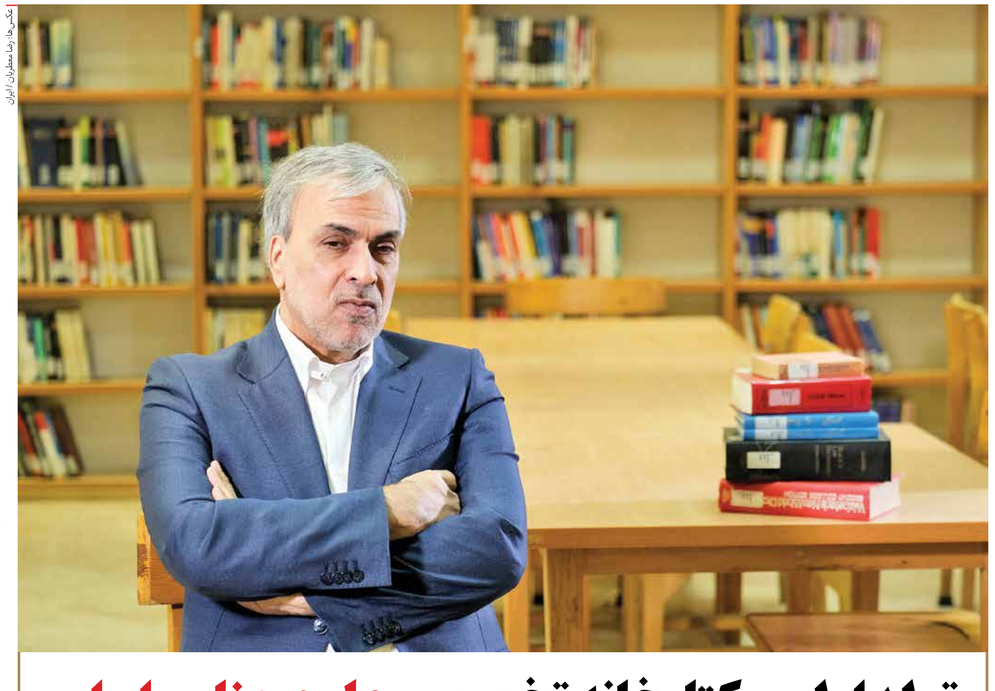

عکس‌ها: رضا معطرپایان / ایران

گزارش

سهیلا نوری
گروه گزارش

ایتجا دانشگاه تهران است؛ دانشگاه مادر ایران. در سکوت نیم‌روز یا پاییزی دانشکده حقوق و علوم سیاسی، قدم‌زدن در راهروبی که به تالار تخصصی علوم جنایی ختم می‌شود، حس وارد شدن به جهانی دیگر را القا می‌کند؛ جهانی که در آن، تاریخ، قانون و روایت یک قرن تلاش علمی در کنار هم قرار گرفته است. بوی کاغذهای کهنه با عطر جلدهای تازه، درامیخته و نور ملایم خورشید روی کتاب‌هایی می‌تابد که چند جلد از آن‌ها بیش از ۸۰ سال عمر دارند و تعدادی دیگر هنوز گرم چاپ جدید هستند. قفسه‌های چوبی که به دقت مرتب شده‌اند، هر کدام گویی دروازه‌ای به سال‌های دورند؛ از مشروطه تا قانون اساسی ایران، از پژوهش‌های نخستین دانشجویان رشته حقوق تا آثار برجسته‌ای که توسط شخصیت‌های تأثیرگذار کشور نگاشته شده‌اند. در این میان، چهره‌ای آرام اما پرانرژی با دفت و عشق، رد تک‌تک کتاب‌ها را دنبال می‌کند؛ دکتر عباس شیری. کسی که امروز نامش کنار نخستین «کتابخانه تخصصی علوم جنایی ایران» ثبت شده و نیز نیست اگر این رئیس دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران را جایگزین بخشی از تاریخ حقوق کیفری ایران به درستی نمایان شود.

تنها مختص دانشجویان دانشگاه تهران نیست؛ فعالان حوزه علوم جنایی خارج از خانواده دانشگاه تهران هم می‌توانند از منابع این بخش استفاده کنند. اما با توجه به اینکه علوم جنایی شاخه‌ای از علوم انسانی، اجتماعی و روانشناسی است و هرچه پیش‌تر می‌رویم به واسطه جرایم سایبری، شکل نزد در کشور تغییر می‌کند باید دید این منبع دست اول دانشگاهی، برای طیف وسیع آسیب‌های اجتماعی عصر نوین که عموماً مشمول زمان هم نمی‌شوند خوراک خواهد داشت یا خیر! دکتر شیری علت تقسیم‌بندی کتابخانه علوم جنایی را به دو بخش فیزیکی و دیجیتال، شکل و سنخ جرایم اخیر می‌داند و تصریح می‌کند: «واقعیت این است که کاغذ از تحولات عقب‌تر است. به هر حال تحولات رخ می‌دهد و پژوهش‌ها انجام می‌شود، اما آنها بخواهد روی کاغذ بیاید ممکن است سال‌ها زمان ببرد. تالار اطلاع‌رسانی دیجیتال که از طریق کامپیوترها به کتابخانه‌های معتبر جهان وصل شده است، همین نیاز را مرتفع می‌کند. دانشجویان و پژوهشگران به این واسطه به اطلاعات روز دنیا دسترسی پیدا می‌کنند و این یعنی اگر امروز اتفاقی بیفتد، همین امروز و از طریق فضای مجازی به ابعاد مختلف آن دسترسی خواهند داشت.»

او برای شفاف شدن بیشتر و ارائه یک تعریف مصداقی و تفکیکی، به موضوع قتل مرحوم امیرحسین حاتفی اشاره می‌کند و با اتفاقاتی که در روزمره و به طور جاری رقم می‌خورد و به نوعی موضوعات روز علوم جنایی هستند، شبه آنچه که در مورد پرونده‌های شخصیت‌هایی مثل «کلثوم اکبری»، «تتلو»، «الهه حسین‌نژاد»، «بزم‌سان جمشیدی» یا حتی جرایم مربوط به هوش مصنوعی مطرح می‌شود و فارغ از هر نوع قضاوت در مورد این پرونده‌ها، به عنوان مسائلی مطرح می‌شوند که دانشجو، پژوهشگر و مردم را درگیر می‌کنند و اگر بخواهند در مورد این موضوعات داغ پایان‌نامه و یا مقاله بنویسند رسیدن اطلاعات مکتوب به کتابخانه ممکن است بیشتر از یک سال به طول بیانجامد، درصورتی که به کمک همین فضای اطلاع‌رسانی دیجیتال می‌توان به تحلیل‌های علمی و تازه‌ای دست پیدا کرد و یا حتی تحلیل‌های اساتید را خواند و در نتیجه آن، در آینده نزدیک پایان‌نامه‌هایی غنی‌تر با محوریت همین موضوعات تدوین کرد.

بر همین اساس از دکتر شیری می‌خواهیم به این نکته هم گریزی بزنند که آیا می‌توان انتظار داشت این کتابخانه نوپا، روزی یک مرجع برای مجامع قضایی کشور و گره‌گشای جرایم روز باشد. از این پرسش شوق‌انگیزتر پاسخ دانشیار دانشگاه تهران است: «ما یک سری تا قانون اساسی ایران، از پژوهش‌های نخستین دانشجویان رشته حقوق تا آثار برجسته‌ای که توسط شخصیت‌های تأثیرگذار کشور نگاشته شده‌اند. در این میان، چهره‌ای آرام اما پرانرژی با دفت و عشق، رد تک‌تک کتاب‌ها را دنبال می‌کند؛ دکتر عباس شیری. کسی که امروز نامش کنار نخستین «کتابخانه تخصصی علوم جنایی ایران» ثبت شده و نیز نیست اگر این رئیس دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران را جایگزین بخشی از تاریخ حقوق کیفری ایران به درستی نمایان شود.

حقوق ایران بنامیم.

پاسخ دادن به یک خلأ دیرینه و آرزویی که شاید بیش از نیم قرن در ذهن نسل‌های مختلف اساتید شکل گرفته بود: ایجاد مکانی که علوم جنایی ایران بتواند نشر تازه‌ای بکشد. پژوهشگر جوان دسترسی مستقیم به منابع بنیادین داشته باشد و چهره واقعی حقوق کیفری ایران به درستی نمایان شود.

> بخش دیجیتال این تالار، دسترسی به هزاران جلد کتاب، مقاله، نشریه علمی و مجموعه‌های تخصصی را فراهم کرده است.
> در این بخش مجزا، دانشجویان به بانک عظیمی از منابع دیجیتال متصل می‌شوند.
> سرعت اینترنت و دسترسی‌ها در حال ارتقا و هدف این است که آنها بدون محدودیت و هزینه‌های سنگین به منابع جهانی دسترسی داشته باشند

> تالار علوم جنایی دانشکده حقوق و علوم سیاسی ایران، با ۵ هزار عنوان کتاب و نزدیک به ۸۰۰ جلد پایان‌نامه است؛ مجموعه کم‌نظیری که دانشجویان و پژوهشگران حقوق سال‌ها نبودش را حس می‌کردند. بسیاری از این منابع دیگر تجدید چاپ نمی‌شوند، برخی متعلق به دهه‌های ۳۰ و ۴۰ خورشیدی‌اند و بعضی دیگر میراث ارزشمندی هستند که اگر به دست حوادث می‌افتادند، شاید امروز نامی از آنها نمی‌ماند. اما آنچه این تالار را از یک کتابخانه معمولی جدا می‌کند، نه فقط تعداد کتاب‌ها یا قفسه‌های پر است که روی قفسه‌هایش جا خوش کرده‌اند. هر کدام نشانی از تاریخ حقوق ایران، مسیر دانشگاه تهران و نسل‌هایی دارد که حقوق کیفری را در این سرزمین شکل دادند. برای همین است که وقتی دکتر عباس شیری برنامه‌خواستی - دانشیار حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه تهران- برای آرامش در آن قدم برمی‌دارد، گویی در ذهنش صفحات تاریخ ورق می‌خورند. او نه تنها مدیر پروژه، بلکه نگهبان حافظه حقوق ایران است و روایت پیش‌رو مروری است بر پشت صحنه تولد یکی از مهم‌ترین مراکز علمی کشور.

کتابخانه‌ای که یک رؤیا را به واقعیت رساند

قصه‌ها هزاران عنوان کتاب به زبان‌های فارسی، فرانسوی و عربی را در خود جای داده‌اند. آن سوتر صدها جلد پایان‌نامه که برخی از آنها قدمتی ۶۰ تا ۸۰ ساله دارند. گویی بخشی از تاریخ علم را در دل دانشکده حقوق زنده کرده‌اند. بی‌تردید فراهم آوردن چنین فضایی از خلأیی نشأت می‌گیرد که یک دهنی پویا را به خود مشغول کرده بود. در پاسخ به این سؤال که اولین بار خلأ وجود چنین کتابخانه‌ای را کجا احساس کردید؟ دکتر شیری به سال‌ها قبل بازمی‌گردد؛ به سال ۱۳۶۳، انقلاب فرهنگی و بازگشایی دانشگاه‌ها. دوره‌ای که کتاب و کتابخانه‌های زیادی وجود نداشت و البته بودجه چندانی هم به دانشگاه‌ها اختصاص داده نمی‌شد، یا این حال او که دانشجوی دانشگاه شهید بهشتی بود به کتابخانه کوچک دانشگاه می‌رفت و از همان معدود آثار موجود نهایت استفاده را می‌برد. برای مرور آن روزها همزمان که چشم‌هایش می‌خندد با این جمله آغاز می‌کند: «کتابخانه دانشگاه ما نصف این کتابخانه هم نبود. مسئول آنجا خانمی زحمتکش و دوست داشتنی بود به نام خانم عالمی. یک بار با او نسخه از بعضی از کتاب‌ها در آن کتابخانه کوچک وجود داشت و من که می‌رفتم آن قسمتی از کتاب‌ها را که لازم داشتم بواشکی جدا می‌کردم و توی کیفم می‌گذاشتم. این قضیه که تعریف می‌کنم برای ۴۰ سال پیش هست. با یک مصیبتی گاهی‌ها را می‌بردم پیش آقایی که حالا احتمالاً فوت کرده و خدا او را بیامرزد. بواشکی برایم از آنها کپی می‌گرفت و بعد «دواره برمی‌گشتم کتابخانه و ورق‌ها را می‌گذاشتم سر جایشان. خانم عالمی همیشه به من می‌گفت نمی‌دانم دلیلش چیست هر وقت می‌آیی توی کتابخانه، کتاب‌های ما را ورق می‌زنی و من هم جوابی نداشتم جز اینکه از بس آنها را می‌خوانم اینطور می‌شود. واقعاً در دوران تحصیل ما کتاب خاصی نبود، کتابخانه‌ها هم چندان خوب نبودند ولی الحمدلله در حال حاضر دانشگاه شهید بهشتی یک کتابخانه کلی و عمومی خوبی دارد و ما هم در دانشکده حقوق و علوم سیاسی صاحب کتابخانه‌ای تخصصی شده‌ایم که جیران همه آن کاستی‌ها است.»

حالا که در تالار تخصصی علوم جنایی بخشی از تاریخ و آثار تاریخی ایران نگهداری می‌شود، از همین رو است که سه‌گانه اولین و جامع‌ترین کتابخانه علوم جنایی ایران به نام دانشگاه تهران ضرب شده است.

> تالار علوم جنایی دانشکده حقوق و علوم سیاسی ایران، با ۵ هزار عنوان کتاب و نزدیک به ۸۰۰ جلد پایان‌نامه است؛ مجموعه کم‌نظیری که دانشجویان و پژوهشگران حقوق سال‌ها نبودش را حس می‌کردند. بسیاری از این منابع دیگر تجدید چاپ نمی‌شوند، برخی متعلق به دهه‌های ۳۰ و ۴۰ خورشیدی‌اند و بعضی دیگر میراث ارزشمندی هستند که اگر به دست حوادث می‌افتادند، شاید امروز نامی از آنها نمی‌ماند

تالار علوم جنایی فراتر از یک کتابخانه

دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران به عنوان یکی از قدیمی‌ترین مراکز آموزش عالی کشور که دهه‌ها پیش از دانشگاه تهران (دانشگاه مادر ایران) تأسیس شده، این کتابخانه تخصصی را کم داشت؛ تالار اطلاع‌رسانی و کتابخانه علوم جنایی که کمتر از یک ماه گذشته (دوازدهم آبان‌ماه جاری) و با حضور اساتید برجسته علوم جنایی کشور افتتاح شد و بی‌تردید در جهت ارتقا و ترویج حقوق کیفری، جرم شناسی و همچنین جایگاه نظام حقوقی و قضایی ایران گام مهمی خواهد بود.

دکتر عباس شیری با تکیه بر این پیشینه تاریخی، بسیار خرسند است که در این دانشکده با عمری بیش از یک قرن، اتفاق تازه‌ای رقم خورده است. او با بیان اینکه «شاید بسیاری از افراد ندانند دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳ از تشکیل و ادغام مدرسه حقوق و مدرسه علوم سیاسی تأسیس شده است» به این نکته مهم اشاره می‌کند که وقتی پیش از به وجود آمدن بسیاری از کشورهای دنیا، مدرسه حقوق داشتیم. بدیهی است که باید در نگهداشت آثار به جا مانده از این پیشینه تاریخی و افزودن پتانسیل‌های جدید به آن بسیار کوشا و دقیق باشیم.

از او می‌پرسم چه چیز یا اصلاً چه چیزهایی ایده راه‌اندازی این کتابخانه را تقویت کرد و وضعیت کنونی جامعه مهم‌ترین بخش پاسخ است: «من معتقدم یکی از خلأهایی که در حال حاضر در نظام آموزشی کشور ما وجود دارد و البته یکی از دلایل ناکامی ما در مقابله با پدیده بزهکاری، آسیب‌های اجتماعی و جرائم اقتصادی، نبود یک مرکز آموزشی و پژوهشی مستقل است. به طور پراکنده در هر دانشکده گروه‌های آموزشی به این کار مشغولند، اما یک مرکز منسجم برای این مهم وجود ندارد در حالی که در کشورهای بزرگ دنیا، مراکز جرم شناسی دانشگاهی و تحقیقاتی وجود دارند که به تحلیل پدیده بزهکاری و آسیب‌های اجتماعی می‌پردازند. به همین واسطه اولین گام برداشته شد تا مسیر را میان برداشتن این خلأ هموار شود.»

بنابراین از آنجا که دانشگاه تهران دانشگاه مادر است و این فرزند تازه متولد شده (کتابخانه تخصصی علوم جنایی) نیز در آینده بالغ‌تر خواهد شد، آیا این احتمال وجود دارد که به واسطه همین فرزند، دانشکده علوم جنایی و شاخه‌های نوین تحصیلی به این دانشگاه اضافه شود؟ «همینطور است. من از سال‌های دور طرح تأسیس دانشکده علوم جنایی را در دانشگاه تهران در سر داشتم و دارم که البته این مهم طی دو تا سه مرحله جلو رفت، اما تاباریاری مسئولین دانشگاه، تغییر آنها و سیاست‌های مختلفی که در پیش می‌گیرند، دلیلی بود که تا می‌آمدیم به نتیجه برسیم کار به تعویق می‌افتاد. اما هنوز این اندیشه و آن سردار و برای رسیدن به این هدف در حال ایجاد اجزاء عناصران دکشده هستم. از طرفی یک گروه حقوق جزا و جرم شناسی در دانشکده علوم سیاسی دانشگاه تهران داریم، اما من درصدد تشکیل گروه جدیدی تحت عنوان جرم‌شناسی و عدالت کیفری هستم و امیدوارم بتوانم تا چند ماه آینده این گروه تخصصی را پیش بدهم.»

چنین دیدگاهی مستلزم یک پیش‌زمینه موفق است، تصمیمی که در سال‌های گذشته عملی شد و موفقیت‌آمیز هم بوده است. به همت دکتر عباس شیری چندسال پیش، به غیر از رشته اصلی حقوق جزا و جرم شناسی، در این دانشکده رشته حقوق کیفری را که می‌پرسم، نام بدر علوم جنایی نوین ایران را می‌آورد؛ دکتر «علی‌حسین نجفی ابرندآبادی» که از اساتید پیشکسوت علوم جنایی ایران است. از آنجا که این استاد تمام دانشگاه شهید بهشتی، زحمات قابل تقدیری در مسیر توسعه علوم جنایی کشور کشیده، بناست اولین «تالار اطلاع‌رسانی و کتابخانه تخصصی علوم جنایی» کشور به نام کتابخانه دکتر «علی‌حسین نجفی ابرندآبادی» نامگذاری شود.

حالا و به وضوح می‌توان دریافت تالار علوم جنایی فقط یک کتابخانه نیست، بلکه قطعه اول از یک پازل بسیار بزرگ است.

در کنار این کتابخانه، اتاقی مستقل با چند کامپیوتر وجود دارد که دانشجویان را به کتابخانه‌های بزرگ جهان متصل می‌کند. بخش دیجیتال این تالار، دسترسی به هزاران جلد کتاب، مقاله، نشریه علمی و مجموعه‌های تخصصی را فراهم کرده است.

در این بخش مجزا، دانشجویان به بانک عظیمی از منابع دیجیتال متصل می‌شوند. سرعت اینترنت و دسترسی‌ها در حال ارتقا و هدف این است که آنها بدون محدودیت و هزینه‌های سنگین به منابع جهانی دسترسی داشته باشند. حتی از چند روز گذشته فیلتر یوتیوب در این دانشگاه برداشته شده چراکه مسئولین معتقدند یوتیوب یک سکوی انتشار علمی است نه مانعی اخلاقی.

دکتر شیری که تأخیر در انتشار آثار مکتوب را یک ضعف برای پرداختن به جرایم نوین می‌داند، با راه‌اندازی این بخش، نه‌تنها اتلاف زمانی را از بین برد که فرصتی را فراهم کرد تا دانشجویان و فعالان حوزه علوم جنایی، هم به منابع بین‌الملل و هم به محتواهای مستند و مجازی دسترسی داشته باشند؛ در واقع بخش دیجیتال این تالار همزمان با فضای فیزیکی کتابخانه راه‌اندازی شده است. رئیس دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران از فرآیندی که در تالار اطلاع‌رسانی علوم جنایی جریان دارد چنین می‌گوید: «در این فضا دانشجویان و پژوهشگران حوزه علوم جنایی به راحتی می‌توانند به هزاران جلد کتاب و مقاله مرتبط دسترسی داشته باشند. همچنین در نظر داریم تجهیزات اینترنتی را رتقا بخشیم تا متقاضیان با سرعت بالاتری نسبت به سایر دانشگاه‌ها به کتابخانه‌های بزرگ دنیا متصل و از مجلات، نشریات و مقالات کاربردی آنها بهره‌مند شوند. این نکته را هم اضافه کنم که اگر قرار باشد به صورت آزاد از این منابع استفاده کرد باید حداقل برای هر منبع ۱۰۰ دلار هزینه کرد در صورتی که ما سعی داریم دسترسی متقاضیان به منابع جهانی را در فضای دانشکده با کمترین محدودیت امکان‌پذیر کنیم؛ همان طور که طی روزهای گذشته موفق شدیم فیلتر یوتیوب را بردارایم چراکه باور داریم برخلاف بعضی اظهار نظرها، یوتیوب نه ابزاری برای انحراف علمی جنسی و اخلاقی که در صورت استفاده صحیح، سکوی مهمی برای تبدیل مقالات دانشجویان و پژوهشگران به فیلم، گزارش و پادکست‌هایی خواهد بود که در فضای مجازی دست به دست می‌شود و به همین سبب رتبه دانشگاه افزایش چشمگیری خواهد داشت؛ نمی‌شود که با دست خودمان موفقیت دیده شدن و فرصت بی‌نهایت ابزارهای شبکه‌های اجتماعی را از خود سلب کنیم.»

افق آینده؛ تفاهم‌نامه‌ها، آزمایشگاه‌ها و کلینیک‌های تخصصی

آنچه در خلال برنامه‌های دکتر عباس شیری مهم به نظر می‌آید، تلاش او برای ایجاد یک رشته دانشگاهی جدید تحت عنوان «حقوق بین‌المللی کیفری» است. جنگ ۱۲ روزه اخیر نزدیک‌ترین و البته ملموس‌ترین موقعیت برای این احساس نیاز است. موضوع مهمی که او هم تأیید و در این خصوص اضافه می‌کند: «در همین جنگ ۱۲ روزه متوجه اهمیت وجود این رشته دانشگاهی شدیم؛ رهبری هم اشاره کردند که در زمینه حقوقی کمکاری شده و همین باعث شد ما با جرأت و شهامت بیشتری بتوانیم این مساله را مطرح کنیم که در عرصه حقوق کیفری بین‌المللی بسیار کم‌کاری کردیم و از حقوق کشورمان و مردم‌مان (از جنبه کیفری) در مجامع بین‌المللی به درستی دفاع نکردیم و نتوانستیم از ظرفیتی که در نهادهای بین‌المللی وجود دارد مثل دیوان کیفری بین‌المللی (ICC) یا دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه (ICJ) و غیره استفاده کنیم.

هدف من از تصویب این رشته که در جلسه قبلی کمیسیون علوم انسانی دانشگاه هم به تصویب رساندم و امیدوارم بتوانیم تا مهرماه آینده در آن دانشجو بگیریم، تربیت نیروهای متخصص و مستقل در زمینه جرایم بین‌المللی مثل تجاوز است؛ عملی که اسرائیل و آمریکا بارز تجاوز و جنایت علیه بشریت بود، اما از آنجاکه به اندازه کافی نیروی متخصص در این زمینه تربیت نکردیم، نتوانستیم از حقوق ملت و کشورمان در دنیا دفاع کنیم. هرچند ممکن است با این حرف من به بعضی آقایان برخورد ولی من به عنوان یک فرد دانشگاهی این حرف را می‌زنم و مسائل سیاسی هم نظرم نیست بلکه این کاری هست که من و همکارانم به عنوان یک دانشگاهی می‌توانیم انجام بدهیم هرچند که ممکن است بسیاری بگویند تأثیری ندارد یا دیر به نتیجه می‌رسد.»

مرور گذشته برای ساختن آینده

دکتر شیری هنوز برای این فرزند تازه متولد شده نامی انتخاب نکرده است. علت این تعلل اطفال و نوجوانان (در این زمینه هم نیروی متخصص نداشتیم) در مقطع کارشناسی ارشد راه‌اندازی شد و تاکنون ۷ یا ۸ دوره عده دانشجو پذیرش کرده است. اینطور که خودش می‌گوید برنامه دکترای حقوق کیفری اطفال و نوجوانان را هم تهیه کرده است چراکه حالا و پس از این سالها که به لحاظ محتوای علمی به غنایی دست پیدا کرده، می‌توان مقطع دکتری این رشته را هم به جریان انداخت.

او همچنین برای رشته دیگری هم تحت عنوان «جرم شناسی» برنامه‌ریزی کرده، مراحل نهایی آن طی شده و در آسمانه ابلاغ به وسیله وزارت فرهنگ و آموزش عالی است. علاوه بر این شکل‌گیری رشته‌های نوین دیگر در حوزه علوم جنایی مثل، حقوق بین‌المللی کیفری و عدالت کیفری و پذیرش دانشجو در مقطع کارشناسی ارشد این رشته‌ها را در دستور کار و امید دارد از مهرماه آینده، داوطلبان این رشته‌ها نیز پذیرش شوند (دکتر شیری رشته عدالت کیفری را که رشته بسیار مهمی است و به ارزیابی عملکرد نهادهای عدالت کیفری، پلیس، زندان و نهادهای قضایی به صورت علمی می‌پردازد و کشورهای پیشرفته تا مقطع دکتری در آن دانشجو می‌پذیرند، به تصویب کمیسیون علوم انسانی دانشگاه رسانده است).

گامی برای دفاع از حقوق ایرانیان در دنیا

آنچه در خلال برنامه‌های دکتر عباس شیری مهم به نظر می‌آید، تلاش او برای ایجاد یک رشته دانشگاهی جدید تحت عنوان «حقوق بین‌المللی کیفری» است. جنگ ۱۲ روزه اخیر نزدیک‌ترین و البته ملموس‌ترین موقعیت برای این احساس نیاز است. موضوع مهمی که او هم تأیید و در این خصوص اضافه می‌کند: «در همین جنگ ۱۲ روزه متوجه اهمیت وجود این رشته دانشگاهی شدیم؛ رهبری هم اشاره کردند که در زمینه حقوقی کمکاری شده و همین باعث شد ما با جرأت و شهامت بیشتری بتوانیم این مساله را مطرح کنیم که در عرصه حقوق کیفری بین‌المللی بسیار کم‌کاری کردیم و از حقوق کشورمان و مردم‌مان (از جنبه کیفری) در مجامع بین‌المللی به درستی دفاع نکردیم و نتوانستیم از ظرفیتی که در نهادهای بین‌المللی وجود دارد مثل دیوان کیفری بین‌المللی (ICC) یا دیوان بین‌المللی دادگستری لاهه (ICJ) و غیره استفاده کنیم.

هدف من از تصویب این رشته که در جلسه قبلی کمیسیون علوم انسانی دانشگاه هم به تصویب رساندم و امیدوارم بتوانیم تا مهرماه آینده در آن دانشجو بگیریم، تربیت نیروهای متخصص و مستقل در زمینه جرایم بین‌المللی مثل تجاوز است؛ عملی که اسرائیل و آمریکا بارز تجاوز و جنایت علیه بشریت بود، اما از آنجاکه به اندازه کافی نیروی متخصص در این زمینه تربیت نکردیم، نتوانستیم از حقوق ملت و کشورمان در دنیا دفاع کنیم. هرچند ممکن است با این حرف من به بعضی آقایان برخورد ولی من به عنوان یک فرد دانشگاهی این حرف را می‌زنم و مسائل سیاسی هم نظرم نیست بلکه این کاری هست که من و همکارانم به عنوان یک دانشگاهی می‌توانیم انجام بدهیم هرچند که ممکن است بسیاری بگویند تأثیری ندارد یا دیر به نتیجه می‌رسد.»

افق آینده؛ تفاهم‌نامه‌ها، آزمایشگاه‌ها و کلینیک‌های تخصصی

بر اساس گفته‌های دکتر شیری، امکان بهره‌مندی از این فضا در طول دهه‌های گذشته و توسط اساتید قدیمی و پیشکسوت از آنها دفاع شده. آنها از من پرسیدند آیا اینها به درد شما می‌خورد و من که معتقدم بخشی از تاریخ ما لابه‌لای این ورق‌ها نهفته است، از این پیشنهادها بسیار استقبال کردم. شکی نیست که در اثر گذر زمان محتوای آنها کهنه شده مثل پژوهشی که ۵۰ سال گذشته راجع به سرقت انجام شده و در حال حاضر قابل استناد نیست، اما این بخشی از تاریخ ماست و قدردارزی که اساتید خارجی از این دانشگاه دیدن کنند، شاهد تشکیل میدانی اساتید بزرگ ایرانی خواهند بود که بیش از نیم قرن گذشته در کشور قانونمند ایران فعالیت دانشگاهی داشتند.»

از او در مورد رونمایی منشور کوروش از سازمان یونسکو می‌پرسم و ارتباطی که میان تازه‌ترین اقدامش با این پیشینه تمدنی کشور می‌بیند. با افتخار از پیشینه قانونگذاری ایران یاد و تأکید می‌کند: «با استناد به قوانین پیشرفته عصر ساسانیان و فرامین شاهان ساسانی و هخامنشی مثل اینکه آب‌ها آلوده نکنید، درختان را قطع نکنید، حیوانات را سر نبرید، می‌گویم که ایران سابقه‌ای بسیار طولانی‌تر از روایت ۲۵۰۰ ساله دارد. همه آنچه که امروز بشریت به آن افتخار می‌کند، ما هزاران سال پیش در کشورمان مشق کردیم. از این رو این حرف غلطی است که ایران سابقه ۲۵۰۰ ساله دارد، بلکه ما سابقه ۷ هزار ساله داریم. ما به قوانین و فرامینی مفتخر هستیم که وقتی کوروش وارد سرزمین‌های تصرف شده‌اش شد، از آنها یاد کرد و گفت: «در این سرزمین هر کسی آزاد است به دین خودش، به زبان خودش و به کار و حرفه‌ای که به آن مشغول بوده، مشغول بماند. من این سرزمین را پرافتخارتر از چیزی می‌بینم که بقیه می‌بینند.» ما در این سرزمین ویژگی‌های منحصربه‌فردی داریم؛ هیچ وقت بدرپست نبودیم. تنها ملتی در جهانی هستیم که همیشه موحد و خداپرست بودیم. نظام تک‌حزبی را نداشتیم. ما هیچ وقت در ایران برده نداشتیم. در حالی که کشوری مثل آمریکا در سال ۱۹۵۵ نظام برده‌داری را لغو کرد و بی‌همین اساس به فردی مثل آبراهام لینکل افتخار می‌کند.»

تولد اولین موزه حقوق ایران

در کارتن‌های کهنه گوشه حیاط دانشکده، کتاب‌ها و رساله‌های گرانسنگی تلمبار شده بودند که قرار بود سر از سطل زباله درآورند. اولین این آثار را تنها کسی می‌فهمد که شیفته تاریخ کشورش باشد احترام بر صفحه‌ای سفید قرار گرفته است. او در پی دریافت دکترای فدرال حقوق عمومی یکی از دانشگاه‌های فرانسه و همچنین گواهینامه پایان دوره مدرسه ملی اداری فرانسه به کشور بازگشت و در سال ۱۳۴۹ هجری شمسی ماهر بدل کرده و ارزش و عیار هر آنچه را که بسیاری، سهم زباله‌دان تاریخ می‌دانند، به زیباترین شکل ممکن احیا می‌کند. او به رساله‌های ارزشمند و کم‌نظیری جان دوباره بخشیده که جدیدین دهه قبل در همین دانشکده و در مقطع دکتری از آنها دفاع شده و معتقد است اگر این آثار در هر کشور دیگری وجود داشت آن‌ها در ردیف میلیون‌ها دلار برای فروش گذاشته می‌شدند. برای همین هم با لحنی و اداری ایران، رساله دکتر فریدون آدمیت مربوط به سال ۱۳۲۱، رساله مرحوم دکتر لنگرودی به راهنمایی استاد محمود شهابی و در نهایت رساله مرحوم شهید سید محمد بهشتی که خود دانشجوی همین دانشکده بوده است به چشم می‌خورد.

برای سامان‌دادن به باقی رساله‌های ارزشمند و تازه احیا شده، دست‌کم به ۳۰ و بیشترین شیشه‌ای دیگر نیاز است تا شبیه به رساله مرحوم دکتر ناصر کاتوزیان - پدر علم حقوق ایران - که به سال ۱۳۲۱ و با راهنمایی مرحوم آیت‌الله سنگلجی از آن دفاع شد به این موزه زینت بخشند.

اینجا به حمیت شرافت، بخشی از میراث علمی فراموش شده کشور دوباره جان گرفته است؛ گنجینه‌ای که اگر باب داشته شود، چهره‌ای دقیق‌تر و روشن‌تر از تاریخ حقوق ایران را پیش روی نسل‌های آینده قرار خواهد داد.

> مجموعه‌ای از رشمند از حدود ۲۰۰ جلد کتاب متعلق به کتابخانه شخصی دکتر مصدق، صدرزاده افشار، نوشته‌های مرحوم ایرج افشار، پایان‌نامه دکتر مؤتمنی طباطبایی، رساله دکتر فریدون آدمیت، رساله مرحوم دکتر لنگرودی، رساله مرحوم شهید بهشتی و رساله مرحوم دکتر ناصر کاتوزیان به این موزه زینت بخشیدند

> در موزه حقوق ایران رساله‌های ارزشمند و کم‌نظیری جان دوباره گرفته‌اند که چندین دهه قبل در همین دکترا و انواع گلبینک‌های درمانی را در آن بسازیم. به عنوان مثال امروز در خانواده‌ها با پدیده‌ای به نام خودکشی و احتمال خودکشی روبه‌رو هستیم که متأسفانه در این زمینه گلبینک‌های قابل اعتنایی وجود ندارد، یا در زمینه ترک اعتیاد به مواد مخدر و الکل. حتی به مسائل مربوط به هموسکشوال‌ها ترنسکشوال‌ها نیز فکر شده است که به درمان‌های گلبینکی روانی یا حتی جراحی‌های تخصصی نیاز دارند. در واقع این بخش گلبینکی به حوزه جراثیم و انحرافاتی خواهد پرداخت که لزوماً عنوان کیفری ندارند، اما رفتارهای ناهنجاری هستند که با روش‌های بالینی مرتفع خواهند شد. به نوعی این گلبینک‌ها جنبه درمانی، پزشکی، جراحی و حتی جنبه‌های روان‌درمانی و روانکاوی را هم پوشش خواهند داد و برای رفع مشکلات آحاد جامعه مؤثر خواهند بود.

اگر این امکان در اختیار ما قرار بگیرد و افراد خیر و اساتید متعدد علوم جنایی در ایران اعلام آمادگی کنند، می‌توانیم این مجموعه را بسازیم. البته این را هم بگویم که در حال حاضر مانع جدی خود دانشگاه تهران است که چندان نگاه توسعه‌گرایی در آن حاکم نیست و البته دلیل آن هم مشکلات و محدودیت‌های بودجه‌ای است و با وجود افراد خیری که برای تأمین هزینه‌ها اعلام آمادگی کرده‌اند می‌توان به این چشم‌انداز امیدوار بود.»

منظور دقیق وی، کسانی مثل دکتر «عباس مصلی‌نژاد» است: استاد تمام و پیشکسوت دانشکده حقوق و علوم سیاسی همین دانشگاه و خیّر آموزش عالی و آموزش و پرورش که تاکنون نزدیک میلیارد تومان برای ارتقا، گسترش و روزآمدسازی امکانات، تجهیزات، فضاها و مکان‌های آموزشی و فرهنگی، اسکان دانشجویان و پیشبرد اهداف علمی و آموزشی دانشگاه هزینه کرده است و در نتیجه آخرین حمایت‌های مالی ایشان، نخستین موزه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران هم در حال تکمیل است.

ردپای تاریخ بر قفسه‌های کتابخانه

در این مدت کوتاهی که از افتتاح کتابخانه گذشته بازخوردهای مثبت به حدی بوده که رؤسای دانشگاه‌های شیراز و یزد برای الگوبرداری از این مدل، دانشگاهی در آرتیمه نزدیک به این قفسه‌ها اضافه خواهد شد و شمار کتاب‌های موجود در این کتابخانه دست کم ۱۰ هزار جلد خواهد رسید. باری، از این‌ها گذشته، پایان‌نامه‌های قدیمی این کتابخانه اما دنیای جدیدی دارند. دکتر شیری آنها را چون هرکدام از آنها، گویی مسافر زمان می‌شود؛ برای لحظه‌ای خیالش در دهه‌های ۴۰ و ۵۰ به پرواز در می‌آید. برای تک تک آنها گلی حرف دارد و با حوصله به تک تک سؤالاتم دراین خصوص پاسخ می‌دهد. این پایان‌نامه‌های ۶۰ تا ۸۰ ساله بخش مهمی از این گنجینه‌اند. دکتر شیری آنها را «سفر در زمان» چنین توصیف می‌کند: «این پایان‌نامه‌ها شاید امروز از نظر علمی بهروز نباشند اما تاریخ‌اند. نشان می‌دهند که اساتید ما نیم‌قرن پیش چه دغدغه‌هایی داشته‌اند. داستان‌شان هم از این قرار است که اساتید بسیاری وقتی متوجه این کتابخانه و منابع موجود در آن شدند به من مراجعه کردند و گفتند به تعدادی پایان‌نامه در حوزه علوم جنایی دسترسی دارند که اجزایی مثل آزمایشگاه علوم جنایی، آزمایشگاه پزشکی قانونی، آزمایشگاه کشف جرم (به پلیس بسیار کمک خواهد کرد) و انواع گلبینک‌های درمانی را در آن بسازیم. به عنوان مثال امروز در خانواده‌ها با پدیده‌ای به نام خودکشی و احتمال خودکشی روبه‌رو هستیم که متأسفانه در این زمینه گلبینک‌های قابل اعتنایی وجود ندارد، یا در زمینه ترک اعتیاد به مواد مخدر و الکل. حتی به مسائل مربوط به هموسکشوال‌ها ترنسکشوال‌ها نیز فکر شده است که به درمان‌های گلبینکی روانی یا حتی جراحی‌های تخصصی نیاز دارند. در واقع این بخش گلبینکی به حوزه جراثیم و انحرافاتی خواهد پرداخت که لزوماً عنوان کیفری ندارند، اما رفتارهای ناهنجاری هستند که با روش‌های بالینی مرتفع خواهند شد. به نوعی این گلبینک‌ها جنبه درمانی، پزشکی، جراحی و حتی جنبه‌های روان‌درمانی و روانکاوی را هم پوشش خواهند داد و برای رفع مشکلات آحاد جامعه مؤثر خواهند بود.

اگر این امکان در اختیار ما قرار بگیرد و افراد خیر و اساتید متعدد علوم جنایی در ایران اعلام آمادگی کنند، می‌توانیم این مجموعه را بسازیم. البته این را هم بگویم که در حال حاضر مانع جدی خود دانشگاه تهران است که چندان نگاه توسعه‌گرایی در آن حاکم نیست و البته دلیل آن هم مشکلات و محدودیت‌های بودجه‌ای است و با وجود افراد خیری که برای تأمین هزینه‌ها اعلام آمادگی کرده‌